

Müge ile Bilge Nitel Araştırma Yapıyor

Yılmaz SAĞLAM

Prof. Dr. Yılmaz SAĞLAM

MÜGE İLE BİLGE NİTEL ARAŞTIRMA YAPIYOR

ISBN 978-625-7582-88-9
DOI 10.14527/9786257582889

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarına aittir.

© 2021, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. A.Ş.ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Bu kitap T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayinevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayınevidir**. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye’de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 1000’in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

I. Baskı: Ekim 2021, Ankara

Yayın-Proje: Nisanur Uzunlu
Dizgi-Grafik Tasarım: Tuğba Kaplan
Kapak Tasarımı: Pegem Akademi

Baskı: Sonçağ Yayıncılık Matbaacılık Reklam San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı 48/48 İskitler - Ankara
Tel: (0312) 341 36 67

Yayıncı Sertifika No: 36306
Matbaa Sertifika No: 47865

İletişim

Macun Mah. 204. Cad. No: 141/A-33 Yenimahalle/ANKARA
Yayınevi: 0312 430 67 50
Dağıtım: 0312 434 54 24
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: pegem@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

Prof. Dr. Yılmaz SAĞLAM

1975 yılında Aksaray'da doğdu. Lisans derecesini Selçuk Üniversitesi Kimya Eğitimi Bölümü'nden aldıktan sonra fen bilgisi öğretmeni olarak bir süre köy okullarında çalıştı. 1999 yılında Milli Eğitim Bakanlığı'ndan yurt dışı mastır ve doktora bursu kazandı. 1 yıl süreyle Ortadoğu Teknik Üniversitesi'nde dil eğitimi aldı. Ardından Amerika Birleşik Devletleri'nde bulunan Missouri Üniversitesi'nden yüksek lisans derecesi ve Purdue Üniversitesi'nden fen bilgisi eğitimi alanında doktora derecesi aldı. 2013 yılında Sosyokültürel Diyalektik Yöntem adında bir öğretim metodu geliştirdi. Yöntemi anlatan kitabı binlerce okuyucuya ulaştı ve önerdiği bu yöntem Türkiye'de geliştirilen ilk öğretim yöntemi oldu. Güncel çalışma alanları arasında sosyokültürel diyalektik yöntem, bilim felsefesi, bilgi felsefesi, diyalojik ve otoriter söylem gibi konular yer almaktadır.

ORCID No: 0000-0002-5076-8339

ÖN SÖZ

Bu kitap Platonun metinlerinden ilham alınarak diyalog tarzında yazılmıştır. Kitapta bir doktora öğrencisi olan Müge ile Bilge arasında geçen diyaloglar görülecektir. Müge, bilgisi sınırlı fakat öğrenmeye meraklı bir öğrenci iken Bilge bir nitel araştırmacıdır. Aralarında geçen diyaloglarda nitel araştırmanın felsefesi, nicel araştırmadan farkı, uygulanması ve yazımı ile ilgili hususlar yer almaktadır. Müge bu süreçte biz okuyucuların aklına gelebilecek soruları bizim yerimize Bilge'ye sormakta, aldığı yanıtların doğruluğunu sorgulamakta ve süreç içerisinde pasif bir dinleyici olmaktan öteye geçerek aktif bir katılımcı rolünü benimsemektedir. Bu tarzda bir anlatım, kitapta verilmesi hedeflenen bilgilerin okur tarafından daha kolay anlaşılması amacıyla yapılmıştır. Kitabın her bir bölümü bir sonraki ile ilintilidir. Bu nedenle rastgele bir bölüm seçerek okumak yerine lütfen ilk bölümden başlayarak bölümleri sırasıyla okuyunuz. Nitel araştırmanın uygulanması ve yazımı ile ilgili bölümde, çocukların çiftçilik eğitimi üzerine Finlandiya'da yapılan bir çalışma örnek olarak verilmiştir.

Nitel araştırmayı bana sevdiren kıymetli hocalarım Dr. Mary B. Nakhleh, Dr. George Bodner ve Dr. Lloyd Barrow'a ve verdikleri maddi-manevi desteklerden dolayı eşim ve aileme teşekkür ederim. Bununla birlikte dilbilgisi kontrollerini yaparak kitaba katkıda bulunan edebiyat öğretmeni Murat İlik'e teşekkür ederim.

Eğlenerek okumanızı diliyorum.

Y. Sağlam

İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....	v
Nitel Araştırma Düşüncesinin Doğuşu.....	1
Hangi Araştırma Türü Tercih Edilmeli?	17
Nitel Araştırma Nasıl Yapılır?.....	23
Rapor Yazma	51

1. BÖLÜM

NİTEL ARAŞTIRMA DÜŞÜNÇESİNİN DOĞUŞU

Müge:

Nitel araştırma düşüncesinin nasıl doğduğunu merak ediyorum.

Bilge:

20. yüzyılda klasik felsefenin yerini kuantum felsefesine bırakması ile birlikte sosyal bilimlerde nitel araştırma düşüncesinin doğduğunu söyleyebilirim.

Müge: Klasik felsefe ve kuantum felsefesi de ne demek?

Bilge: Klasik felsefede çevremizi saran bir dış dünya vardır. Bu dünya birdir, ulaşılabildir, öngörülebilirdir ve gözlemciden bağımsız olarak var olur.

Müge: Bunlar anlaşılmas ifadeler.

Bilge: Şu karşı tepedeki alıç ağacının üzerinde ne görüyorsun?

Müge: Sarı renkli kanaryalar var. Cıvıltıları buraya kadar geliyor.

Bilge: Gördüğün sence gerçek mi yoksa sadece sanal bir görüntü mü?

Müge: Elbette gerçek... Kuşları hem görebiliyor hem de seslerini duyabiliyorum.

Bilge: Onları duyma ve görme duyuların sayesinde gözlemleyebildiğini düşünüyorsun. Yoksa yanılıyor muyum?

Müge: Yanılmıyorsun.

Bilge: Onlar, gözlemleyebildiğin için sana göre ulaşılabildir.

Müge: Evet, öyle görünüyor.

Bilge: Peki diğer insanlar da bu ağaca baksalardı kuşları görebilirler miydi?

Müge: Elbette. Herkes aynı şeyi görecektir.

Bilge: Onları korkutursan ne olur?

Müge: Uçarak uzaklaşırlar.

Bilge: Bunu öngörebiliyorsun.

Müge: Evet.

Bilge: Sen olmasan da kanaryalar var olmaya devam ederler mi?

Müge: Elbette. Onların varlığı benden bağımsızdır. Bu çok açık değil mi?

Bilge: Dolayısıyla senden bağımsız bir gerçekliğin (dış dünyanın) var olduğunu düşünüyorsun. John Lock⁶ (1630) ve David

Hume⁸ (1751) gibi felsefeciler de bu görüşü savundular. Bu yaklaşım temelde Aristoteles (M.Ö. 384-322)'in ve günümüzde *pozitivizm*, *objektivizm* ve *empirisizmin* görüşlerini yansıtıyordu. Aristoteles'e göre bizden bağımsız bir gerçeklik vardır ve insan beş duyusunu (duyma, görme, koklama, tatma ve dokunma) kullanarak bu gerçeklik ile etkileşime geçer, onun bileşenlerini gözlemler ve bu bileşenler arasındaki sistemli ilintiyi fark eder¹. İnsan böylelikle çevresi ile ilgili bilgi edinir. Bir başka ifade ile bu görüşe göre bilgi edinme süreci gözlemlerle başlayan ve nesne ya da olaylar arasındaki genel-geçer özelliklerin fark edilmesi ile sonuçlanan bir tümevarım aktivitesidir.

Müge: Son söylediklerini pek anlayamadım fakat gözlemden bilgi edinildiğine ikna oldum. Oldukça anlamlı...

Bilge: Bu yaklaşımda dolayısıyla tek bir nesnel dünya (tek bir gerçeklik) vardır. Klasik felsefe adı verilen bu yaklaşım nicel araştırmalara ilham oldu ve bilim insanları bu tek gerçekliği bulmanın yollarını aradılar. Bunun için gözlemlerde bulundular. Gözlemler neticesinde teori ve kanunlar keşfettiler. Örneğin Charles R. Darwin (1809-1882), Galapagos Adası'na çıktığında kuşların gaga yapılarını ve buldukları fiziksel ortamı inceledi. Kuş gagalarının fiziksel ortamın değişkenliğine paralel olarak kalınlaşıp incelendiğini ya da uzayıp kısalacağını gözlemledi. Fiziksel ortam ile organik yaşam arasındaki mükemmel uyumu fark etti. Bu gözlemlerine dayanarak günümüzde bilinen evrim teorisini ortaya koydu. Ona göre fiziksel ortama adapte olabilen genetik olarak avantajlı canlılar hayatta kalıp sayıları artarken diğer canlıların sayıları giderek azalır. Onun araştırma yöntemi gözlemlerle başlayan bilimsel bilgi ile sonuçlanan bir süreç gibi görünüyordu.

Müge: Peki, bu araştırma yöntemi başarılı oldu mu?

Bilge: Evet, hem de çok başarılı oldu. 16. yüzyıldan 20. yüzyıla kadar olan bilimsel gelişmelerde bu felsefe hâkimdi ve insanoğlu, bu yaklaşım sayesinde bilim ve teknolojiye artan bir hızla ilerledi. Fakat 20. Yüzyılın başında yapılan bir dizi deney bilim dünyasını derinden